

Спеціалізованій вченій раді Д 12.105.03
Донбаської державної машинобудівної академії
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ)

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

**доктора економічних наук, професора Маркіної Ірини Анатоліївни
на дисертаційну роботу Смерічевської Світлани Василівни
«Формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної
економіки»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 - Економіка та управління національним
господарством**

Актуальність теми дослідження. В умовах складної економічної, суспільної та політичної кризи, в якій знаходиться сьогодні Україна, особливої актуальності набувають питання щодо стратегії розвитку національної економіки, ефективних підходів до створення її структури, розвитку бізнесу в країні в умовах невизначеності. В результаті з'являються нові теорії економічного розвитку, серед яких особливої уваги заслуговує ідея логістизації економіки.

Світова практика доводить, що базовими елементами функціонування макроекономічних систем є логістичні процеси, які представляють важливий фактор підвищення конкурентоспроможності будь-якої національної економіки у глобальному середовищі. Однак, як справедливо зазначає автор дисертації, логістизація національної економіки, що в умовах глобалізації є запорукою конкурентоспроможності, – це складний багатовекторний процес, який потребує наявності відповідних передумов, головною з яких є кардинальна зміна стратегічного підходу до формування національного освітньо-інноваційного потенціалу, що повинен базуватися на принципово новій освітній філософії.

Вплив освітнього та інноваційного потенціалу на макроекономічні процеси вже тривалий час залишається предметом наукових дискусій. Але дослідження особливостей формування освітньо-інноваційного потенціалу економіки як основи її логістизації відсутні. На макроекономічному рівні окремі теоретико-методологічні та прикладні аспекти логістизації досліджені, але вони не пов'язують між собою такі наукові категорії як освітньо-інноваційний потенціал і логістизація національної економіки. Отже, такий важливий напрям дослідження, як формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації економіки в умовах перезавантаження як економічної

Буд. №	335/05
№	06
п.	2016
ДДМА	

національної системи, так і її освітньої складової, потребує суттєвого наукового обґрунтування.

У контексті зазначених проблем дослідження теоретико-методологічних положень, науково-методичних підходів і науково-практичних рекомендацій щодо формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки зумовлюють актуальність і практичну значущість дисертаційної роботи Смерічевської С.В. Актуальність дослідження вищеозначеної проблеми значно посилюється в сучасних умовах необхідності повного перезавантаження системи управління національною економікою.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.

Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату підтверджує глибинність опрацювання та розроблення автором проблематики досліджуваної теми – формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки, достовірність та новизну наукової роботи.

У відповідності до теми, мети та окресленого кола завдань дисертаційної роботи Смерічевської С.В., отримані результати вказують на наукову новизну, практичне спрямування дослідження та наявність предмету публічного захисту.

Результати дисертаційного дослідження є достатньо обґрунтованими, мають важливе значення для науки і практичної діяльності, що підтверджується коректністю постановки наукових та прикладних завдань дослідження, комплексністю застосованих загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема: структурно-аналітичного, монографічного та порівняльного аналізу, концептуалізації, структурної декомпозиції, системно-компаративного аналізу, індексних методів, матриць парних порівнянь, кореляційно-регресійного аналізу, статистичного, графічного та ретроспективного аналізу, структурного, економіко-математичного та сценарного моделювання, аналізу ієрархій, сценарного та форсайт-прогнозування, тощо. Кваліфіковане використання дослідницьких методів дозволило дисертанту зробити особистий внесок у розвиток теоретичних та науково-методологічних основ формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки.

Дисертант приймала участь у виконанні фундаментальних наукових досліджень 2-х вищих навчальних закладів та провідного науково-дослідного інституту НАН України. Зокрема, в Донецькому державному університеті управління виконувала дві державні бюджетні науково-дослідні теми: «Тенденції і закономірності маркетингового управління соціально-економічними системами» (№ держреєстрації 0107U004221, 2007–2012 рр.), «Стратегічний розвиток національної економіки, регіонів та підприємств» (№ держреєстрації 0113U005211, 2013–2014 рр.); Донецької академії автомобільного транспорту за темою: «Формування транспортно-логістичного кластеру промислового регіону» (№ держреєстрації 0113U003594, 2013–2014 рр.); Інституту економіки промисловості НАН України за темою: «Розробка напрямів і моделей трансформації інноваційної діяльності в промисловості в контексті міжнародної інтеграції» (№ держреєстрації 0106U008450, 2006–2009 рр.).

Про достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій свідчить їх апробація на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, публікації у фахових виданнях, монографіях, навчальних посібниках, впровадження у діяльність організацій і в навчальний процес, що підтверджено відповідними довідками та актами про прийняття і використання результатів дисертаційного дослідження.

Розроблені в дисертації принципи, методи, підходи, рекомендації створюють методичну базу формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації економіки на усіх її рівнях і були використані: Міністерством інфраструктури України; Донецькою обласною державною адміністрацією, Українською логістичною асоціацією та логістичною компанією «5PL», яка позиціонує себе як логістичний провайдер нового покоління. Результати дисертації використано у навчальному процесі Донецького державного університету управління (м. Маріуполь) при викладанні дисциплін магістерських програм.

Представлені у дисертації наукові положення, висновки і рекомендації достатньо обґрунтовані і підкріплені результатами аналізу значної кількості наукових джерел і фактичної інформації. Зміст дисертаційної роботи відповідає назві теми, засвідчує логічність та завершеність дослідження і відповідає паспорту наукової спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи визначається сукупністю розроблених теоретичних положень, концептуальних і методологічних підходів, практичних рекомендацій до визначення стратегії формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки та організаційно-економічного механізму її реалізації

Головна наукова ідея дисертаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні наукових засад і стратегії формування освітньо-інноваційних передумов тотальної логістизації національної економіки як нової концепції управління макроекономічними системами в умовах світових глобалізаційних інтеграційних процесів.

Проведені дослідження еволюції логістичної думки аргументовано доводять, що термін «логістизація» запроваджено в наукову термінологію не з популіських міркувань, а як результат пошуку нових, адаптивних до сучасних умов економічного розвитку, концепцій, моделей, механізмів і технологій вискоелективного управління (С.34-40 дисертації).

Розглядаючи теоретико-методологічні складові дослідження, що формують основу розробки конкретних напрямів розв'язання поставленої проблеми, важливо виділити опрацювання та уточнення дисертантом тлумачення ряду понять, ключових для даного дослідження. Насамперед, це стосується обґрунтування дисертантом поняття «логістизація національної економіки» (як системно-інноваційного процесу стратегічного управління економічним розвитком країни, що спрямований на трансформацію її економічної системи в національну логістичну систему, інтегровану в глобальну

логістичну систему, і заснований на формуванні логістичного стратегічного мислення на державному рівні та запровадженні у всі сфери діяльності на усіх рівнях управління інноваційних логістичних технологій) (С.6, 9 автореферату та С.41 дисертації); змісту категорії «*освітньо-інноваційний потенціал логістизації національної економіки*» (як сукупності інтелектуальних, інформаційно-комунікаційних, матеріальних, науково-технічних, кадрових і фінансових ресурсів, що функціонально взаємодіють у системно організованому інституціонально-правовому середовищі, забезпечуючи досягнення стратегічних орієнтирів розбудови національної моделі інноваційного розвитку економіки України на засадах логістизації) (С.6, 10 автореферату та С.80 дисертації); сутності поняття «*логістичний державний менеджери́зм*» (який передбачає сприйняття логістики як сучасної концепції інноваційного та антикризового державного управління національною економікою, запровадження принципів, методів та інструментарію логістичного менеджменту на всіх рівнях і в усіх сферах управління національною економікою, подальший розвиток та збагачення теорії менеджери́зму на основі теорії логістичного менеджменту, що дозволить реформувати державний сектор економіки на основі логістичного підходу, який базується на використанні раціональних моделей управління запасами та оптимальному використанні всіх видів ресурсів) (С.105 дисертації).

Вищезазначене дало змогу виявити логічні взаємозв'язки між явищами і процесами у контексті дисертаційного дослідження та доповнити понятійний і методологічний апарат економічної науки та теорії управління.

В дисертації Смерічевської С.В. на концептуальному рівні обґрунтована сутність і багатовекторність логістизації національної економіки (С.12 автореферату, С.99-110 дисертації), визначена її стратегічна роль для забезпечення економічного розвитку країни, її економічної безпеки та інтеграції України у глобальну логістичну систему (С.9 автореферату, С.42-64). Але основна увага в дисертації зосереджена на створенні передумов логістизації економіки, серед яких, безумовно, пріоритетна роль належить формуванню відповідного освітньо-інноваційного потенціалу.

Автор достатньо аргументовано доводить, що сучасна концепція тотальної логістизації національної економіки є результатом еволюційного розвитку загальної теорії логістики в умовах неоекономіки, яка базується на теоріях синергетичної та сітьової економіки, економіки знань та логістичного державного менеджери́зму, характеризується своєю багатовекторністю та потребує вирішення комплексу проблем, головною з яких є формування відповідного освітньо-інноваційного потенціалу (С.96-99).

Автором визначено фундаментальний базис і пріоритетні напрями логістизації національної економіки, реалізація яких повинна забезпечуватися на основі формування відповідного освітньо-інноваційного потенціалу (С.12 автореферату, С.117 дисертації).

На основі визначених стратегічних орієнтирів сформульовано зміст поняття і розкрито структуру потенціалу трансформації параметрів і тенденцій розвитку соціально-економічних процесів в Україні, що забезпечать

відповідний ступінь логістичної організації вітчизняної економіки,

Вагомим здобутком автора слід вважати обґрунтування методології формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки, особливістю якої є її дуальність, як гносеологічного базису логістизації економіки країни, з одного боку, і систематизованої сукупності підходів, способів, методів, прийомів та процедур формування її освітньо-інноваційного потенціалу, з іншого боку, що здійснено шляхом методологічного синтезу основоположних концептів економічної теорії та державного управління і дозволяє забезпечити спадкоємність та наступність формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації економіки (С.4, 12-13 автореферату, С. 131-133 дисертації).

Важливим для висвітлення нових граней досліджуваної проблематики став обґрунтований автором комплексний науково-методичний підхід до кількісного оцінювання стану освітньо-інноваційного потенціалу логістизації економіки, який передбачає врахування причинно-наслідкових зв'язків між ресурсною, функціональною і результативною складовими потенціалу з використанням графічного методу для отримання інтегрального показника рівня освітньо-інноваційного потенціалу логістизації економіки і окремих його складових (С.142-147).

Проведене автором дослідження передумов логістизації національної економіки (С.15-16 автореферату, С.152-182 дисертації) та системна кількісна оцінка первинного стану освітньо-інноваційного потенціалу (п.3.3), дозволило виявити низку тенденцій, які значним чином визначають підходи до створення концепції формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки (С.227 - 230).

До наукових здобутків дисертанта, які мають важливе практичне значення, слід віднести запропоновану автором концепцію формування освітньо-інноваційного потенціалу, представлену у вигляді ієрархічно організованої системи теоретико-методологічних концептів, методів, інструментів та організаційних засад (С. 4, 21 автореферату, С.232-233 дисертації), а також запропонований автором сценарний підхід до формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації економіки (С. 20 автореферату, С.238-244 дисертації).

Визначення ключових концептів, методологічних і стратегічних імперативів і можливих ризиків базисного, мобілізаційного та інноваційного сценаріїв, дозволило автору запропонувати організаційно-методичний підхід до обґрунтування раціонального вибору сценарію в залежності від реального стану і характеру освітньо-інноваційного потенціалу країни (С.255) із застосуванням методу аналізу ієрархій та методу парних порівнянь (С.257-268).

Автор справедливо акцентує увагу на особливому значенні при реалізації наведеного організаційно-методичного підходу інформаційно-аналітичного забезпечення стану детермінантів, яке є ефективним важелем державного регулювання освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки (п.4.3 дисертації).

Науково-практичним результатом дисертаційного дослідження справедливо можна вважати визначені автором стратегічні імперативи реалізації мобілізаційного сценарію формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки (С.300) та запропоновану стратегію формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки (п.5.2) за чітко визначеною структурою (С.305).

Важливо, що автор пропонує не лише саму стратегію формування освітньо-інноваційного потенціалу, але й організаційно-економічний механізм її реалізації (С.315), заснований на програмно-цільовому методі управління, запровадженні правової моделі публічно-приватного партнерства, концепції державного логістичного менеджеризму, принципів освітнього антрепренерства та освітнього інтрапренерства (С.316-329).

Логічним завершенням роботи стали пропозиції автора щодо удосконалення системи державного програмування економічного розвитку країни за рахунок доповнення комплексом програм, конкретизованих за основними цілями, засобами їх реалізації, принципами фінансування та складом потенційних учасників.

Отже, сформульовані автором завдання дисертаційної роботи висвітлені в логічній послідовності на достатньому концептуально-методологічному рівні, доведені теоретичними викладками та практичними прикладами і розрахунками, тобто достатньо обґрунтовані. Висновки є логічним завершенням проведених автором досліджень та формулюють їх результати.

Повнота викладу наукових результатів дослідження в опублікованих працях. Результати дисертаційної роботи достатньо повно висвітлено в наукових публікаціях здобувача. Основні положення та результати дослідження відображено у 36 наукових публікаціях, а саме: 1 одноосібній монографії, 2 колективних монографіях, 21 публікації у наукових фахових виданнях (зокрема, 8 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз), 12 публікаціях апробаційного характеру. Серед публікацій, виконаних у співавторстві, використані тільки ті ідеї, що належать особисто автору.

Загальний обсяг публікацій становить 43,3 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належать 30,7 ум.-друк. арк. В опублікованих працях здобувача повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукова новизна.

Зміст автореферату повною мірою розкриває основні положення дисертаційної роботи, а також отримані автором нові наукові результати, висновки та рекомендації і є ідентичним основним положенням дисертації. Матеріали дисертації і автореферату викладено в науковому стилі, логічно і послідовно.

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту. Відзначаючи теоретичну і практичну значимість дисертаційної роботи Смерічевської С.В., разом з тим необхідно звернути увагу на деякі положення дисертації, які мають дискусійний характер. Зокрема, йдеться про таке:

1. Досліджуючи в першому розділі сутність і генезу логістизації національної економіки, автор узагальнює в таблиці 1.1 (С. 18-24)

теоретико-методологічні витoki логістичного управління розвитком економічних систем. Не зовсім зрозуміло, чому теоретичні постулати і методологічні принципи самого логістичного управління в таблиці не представлені.

2. Погоджуючись в цілому з авторським баченням логістизації національної економіки як еволюційного етапу її розвитку, слід, однак, зауважити, що обґрунтування в роботі логістичної парадигми розбудови економіки країни мало б бути більш чітким і акцентованим.
3. Наведена в таблиці 2.1. (С.100-102) систематизація й узагальнення сутності і передумов виникнення логістичних концепцій і парадигм певним чином дублює результати дослідження й етапізації розвитку логістики, виконаних в параграфі 1.1 (С. 26-33).
4. На с. 110, автор зазначає, що здійснена в роботі концептуалізація логістизації національної економіки закладає методологічну єдність підходів, засобів, методів, інструментів формування освітньо-інноваційного потенціалу економіки на мезо- і макроекономічному рівнях. Залишилося незрозумілим, чи це один і той самий потенціал, чи вони різні.
5. В параграфі 2.2 автор наводить методологічні постулати формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки. Спадкоємність і наступність цього процесу слід розглядати скоріше як принцип, а не постулат.
6. Методика кількісного оцінювання стану результативної складової освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки (С. 142-146) надмірно звужена до показників результативності діяльності вищих навчальних закладів, залишаючи поза увагою академічний і підприємницький сектор, врахування яких підвищило б точність кількісної оцінки.
7. На С. 252-253 наведено комплекс чинників трансформації освітньо-інноваційної сфери України, який використовується у подальшому для вибору сценарію формування освітньо-іноваційного потенціалу логістизації національної економіки за допомогою методу аналізу ієрархій. Однак, критерії відбору цих чинників в роботі на неведені.
8. Схема механізму реалізації стратегії формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки (С. 315) не дає достатньо повного уявлення про його структуру, зокрема суб'єкти і об'єкти управління, систему взаємозв'язків і потребує доопрацювання.
9. Сумнівною виглядає доцільність розробки представлених в роботі концептуальних версій регіональної і галузевої програм логістизації, складених надто схематично і неінформативно. Більш цікавим і корисним було б створення таких програм на прикладі конкретного регіону чи галузі.

Однак, висловлені зауваження є додатковим свідченням багатоаспектності і складності проблем, піднятих в дисертації, і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку представленої роботи.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Дисертаційна робота Смерічевської Світлани Василівни є цілісним, логічним, завершеним науковим дослідженням, що вирізняється актуальністю та новизною і має вагоме теоретичне та практичне значення для формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки. Дисертація відповідає сучасним тенденціям у методології суспільних наук: містить висунуті на прилюдний захист наукові положення, теоретичні узагальнення, аналітичні, концептуальні та методологічні розробки, висновки і практичні пропозиції, що мають важливе значення для економічної науки і практики.

Дисертація характеризується високим рівнем наукової новизни та практичної значущості. Оpubліковані автором праці та автореферат відображають основні положення дисертації.

За формальними та якісними ознаками, рівнем і новизною дослідження дисертаційна робота «Формування освітньо-інноваційного потенціалу логістизації національної економіки» відповідає вимогам п. п. 9, 10, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013р. № 567, а її автор – Смерічевська Світлана Василівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Офіційний опонент:

професор кафедри менеджменту
Полтавської державної аграрної академії
Міністерства освіти і науки України
(м. Полтава),
доктор економічних наук, професор

І. А. Маркіна

